

تاریخ دریافت: ۹۰/۰۹/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۰/۲۰

تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر بیداری اسلامی منطقه خاورمیانه

جواد صالحی^۱
مهديه شهبابی^{۲*}

۱. گروه حقوق، دانشگاه پیام نور، تهران، تهران، ایران.
۲. کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت، کرمان، ایران.

چکیده

بیداری اسلامی، خیزش عظیمی است که حصارهای استبداد و استکبار را ویران و قوای نگهبان آن‌ها را مغلوب و مقهور ساخته است. ثبات و استمرار و استقرار نظام جمهوری اسلامی از مهم‌ترین عواملی است که ملت‌های منطقه و ملت‌های مسلمان را امیدوار و نقش مؤثری در ایجاد حرکت و بیداری اسلامی منطقه ایفاء کرده است. انقلاب اسلامی ایران فصل نوینی و الگویی است که با ایجاد امید و نشاط برای ملل اسلامی و جنبش‌های مردمی مبارزه‌کننده با استعمارگران، صحنه تحولات منطقه را تغییر داده است، به نحوی که امروز در حال بازگشت به هویت و قدرت خود و مقابله جدی با غرب و استعمارگران هستند و هر روز پیروزی جدیدی را می‌آفرینند.

واژه‌های کلیدی: انقلاب اسلامی، نظریه‌های انقلاب، بیداری اسلامی، منطقه خاورمیانه.

۵۱
دو فصلنامه مطالعات
بیداری اسلامی

تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر بیداری اسلامی منطقه خاورمیانه
مهديه شهبابی و همکار

پیدایش انقلاب اسلامی ایران آن هم هنگامی که متفکرین غرب شعار پایان عصر انقلاب‌ها را سر می‌دادند، همه معادلات مطرح در علوم انسانی غربی را که عهده‌دار پیش‌بینی و کنترل جوامع انسانی بودند، در عینیت به چالش کشید. استمرار و حرکت تکاملی این انقلاب به محوریت دینی که از سوی متفکرین غرب و شرق عامل تحذیر جوامع معرفی می‌شد، نیز تئوری‌های ضد دین استراتژیست‌های تمدن غرب را بیش از پیش متزلزل کرد، تا جایی که می‌توان تزلزل تئوریک غرب در برخورد با استمرار حرکت ملت ایران به محوریت اسلام در دیگر ملت‌های مسلمان را از موضع‌گیری‌های پراکنده رهبران سیاسی آن در رویارویی با تحولات اخیر دنیای اسلام دید. اما آنچه حقیقتاً متفکرین شگفت‌زده غربی را سردرگم کرده است، احتمال سرایت این سلسله انقلاب‌ها به دیگر کشورهای غربی و شرقی به‌ویژه اروپای شرقی و مناطق دیگری از جهان است، بنابراین در نگاه ایشان ظاهراً قضیه عمیق‌تر از بیدار شدن شیر خفته اسلام به دست پیروان حضرت آیت الله خمینی (ره) است.

بیداری اسلامی، حالت برانگیختگی و آگاهی در امت اسلامی است که اکنون به تحولی بزرگ در میان ملت‌های این منطقه انجامیده است و انقلاب‌هایی را پدید آورده که هرگز در محاسبه شیاطین مسلط منطقه‌ای و بین‌المللی نمی‌گنجد. شکی نیست که تحولات بزرگ اجتماعی، همواره متکی به پشتوانه‌های تاریخی و تمدنی و محصول تراکم معرفت‌ها و تجربه‌ها است. چنان‌که تحولات دهه‌های پنجاه و شصت میلادی در تعدادی از این کشورها که به رژیم‌های غالباً متمایل به تفکرات و ایدئولوژی‌های مادی منتهی شد و به اقتضای طبیعت خود پس از چندی در دام قدرت‌های استکباری و استعماری غرب گرفتار آمد، تجربه‌های درس‌آموزی‌اند که سهم وافر در شکل دادن به اندیشه عمومی و عمیق کنونی دنیای اسلام دارند. ماجرای انقلاب کبیر اسلامی در ایران که در آن به تعبیر امام خمینی (ره)، خون بر شمشیر پیروز شد و تشکیل نظام ماندگار و مقتدر و شجاع و پیش‌رونده جمهوری اسلامی و تأثیر آن در بیداری اسلامی امروز، نیز خود داستان مفصل و در خور بحث و تحقیقی است که یقیناً فصل مشبعی در تحلیل و تاریخ‌نگاری وضعیت کنونی دنیای اسلام را به خود اختصاص خواهد داد. حاصل آن‌که حقایق رو به افزایش کنونی در دنیای اسلام، حوادث بریده از ریشه‌های تاریخی و زمینه‌های اجتماعی و فکری نیستند تا دشمنان یا سطحی‌نگران بتوانند آن را موجی گذرا و حادثه‌ای در سطح بینگارانند و با تحلیل‌های انحرافی و غرض‌آلود، مشعل امید را در دل ملت‌ها خاموش سازند.^۱

۱) انقلاب اسلامی ایران سرآغاز بیداری اسلامی در منطقه

انقلاب اسلامی ایران نه تنها در تحولات ایران فصل نوینی پدید آورد، بلکه فراتر از مرزهای ایران در سطح منطقه استراتژیک خلیج فارس و خاورمیانه و کشورهای اسلامی تا دیگر نقاط جهان در غرب و شرق دگرگونی‌های فکری و سیاسی پدید آورد و روابط و معادلات جهانی را متحول نمود (مجرد، ۱۳۸۶) که به برخی از بازتاب‌ها و تأثیرات آن در سطح منطقه و جهان اشاره می‌شود.

انقلاب اسلامی ایران در مسیر حرکت و تحولات جوامع بشری نقطه عطف و سرآغاز عصر جدیدی بود و در سطح جهان و در ابعادی گوناگون پیام خود را طنین‌انداز ساخت. چنانچه مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «با انقلاب اسلامی در ایران و با تشکیل نظام اسلامی در این نقطه از عالم و با مبارزات طولانی که ملت ما پشت سر رهبر عظیم‌الشأنش برای حفاظت از انقلاب و اسلام انجام داد عصر جدیدی با خصوصیات متمایز با دوران قبل در عالم به وجود آمد و تأثیرات این عصر جدید روی ملت‌ها و دولت‌های ضعیف و نیز روی دولت‌های قوی و ابرقدرت‌ها محسوس است و حتی نقشه سیاسی دنیا عوض شده است. این عصر و این دوران جدید را باید دوران امام خمینی نامید...» (حدیث ولایت، ج ۴: ۲۷۵)

امروزه بسیاری از تحلیلگران و نظریه‌پردازان غرب و شرق به عظمت و تأثیر انقلاب اسلامی اعتراف نموده‌اند. آل‌وین تافلر، جامعه‌شناس و نظریه‌پرداز پس از چند دهه تحلیل ویژگی‌های قرن ۲۱، در آغاز این قرن طی مقاله‌ای چنین می‌نویسد: «خطر جدی این است که جوانان حتی در آمریکا به سوی مذهب گرایش پیدا می‌کنند ... اکنون اگر پیام‌های [امام] خمینی را مطالعه کنید، خواهید دید که او قبل از هر کس دیگر، گرایش‌های فراملی جوانان را درک کرده است و پیام‌های او نه مختص به یک ملت، که درباره جهان است. پیام‌های [امام] خمینی را دوباره مطالعه کنید. [امام] خمینی مرد قرن بیست و یکم است، اگر چه در قرن بیستم از دنیا رفت». (هفته نامه صبح صادق: ۱)

امروز ندای الهی انقلاب اسلامی در طراحی نقشه سیاسی و فرهنگی جهان، معادلات و محاسبات قدرت‌های سلطه‌گر را به چالش کشیده و ایران اسلامی مرکزی اثرگذار در تحولات جهانی شده است. شاید از همین رو است که روزنامه آمریکایی نیویورک تایمز می‌نویسد: «فوری‌ترین چالش فراروی واشنگتن، یافتن راهی برای توقف روند افزایش قدرت ایران است». (روزنامه کیهان: ۳) و پروفیسور روزه گاردی انقلاب اسلامی ایران را «یکی از مهم‌ترین جهش‌های تاریخ بشر می‌خواند». (روزنامه قدس: ۱۴)، پروفیسور اتریشی می‌گوید: «انقلاب امام خمینی حتی سیر تطوری انسان را تغییر داد». (هفته نامه

کیهان هوایی)

آنتونی گیدنز جامعه‌شناس مشهور انگلیسی چنین می‌گوید: «غول‌های فکری جامعه‌شناسی؛ یعنی مارکس، دورکیم، ماکس وبر با کم و بیش اختلافاتی، روند حرکت عمومی جهان را به سمت سکولاریزیشن و به حاشیه رفتن دین می‌دیدند» (گیدنز، ۱۳۷۳: ۵۰۵)، ولی از آغاز دهه هشتاد با انقلاب اسلامی ایران، شاهد تحقق عکس این قضیه هستیم، یعنی سیر تطور عمومی جهان در آخرالزمان، روندی معکوس را آغاز کرده و به سمت دینی شدن و معنویت‌گرایی پیش می‌رود. بر این اساس، روزنامه آمریکایی واشنگتن تایمز در گزارش خود می‌نویسد: «حرکت‌هایی که اکنون چهره دنیا را دگرگون می‌سازد، دارای عنصر نیرومند مذهبی است. هنگامی که آمریکا و اروپا خود را به حکومت غیردینی (سکولاریسم) وابسته و متعهد می‌پندارند، ناگهان می‌بینیم که قشرهای عظیمی در حال دگرگون کردن جهان هستند». (روزنامه ایران: ۴)

۲) احیای دین و معنویت در انقلاب اسلامی

انسانی که اسیر دو ایدئولوژی لیبرالیسم غربی و سوسیالیسم شرقی بود (که در اومانیزم و مرگ خدا ریشه داشت) در دهه‌های پایانی قرن بیستم با بحران هویتی روبه‌رو شده بود، تا آن‌جا که قرن بیستم را قرن اضطراب و بیماری‌های روحی نامیدند.

انقلاب اسلامی ایران آغازی بود بر پایان تمام ایدئولوژی‌های مادی و دنیاگرایی که با حذف معنویت و دین، بشر را در سلطه خود قرار داده بودند. از همین‌رو، این انقلاب سبب شد دین و معنویت در سطح جهان احیا شود. در این رابطه پروفیسور محمد حسین هدی، اندیشمند مسلمان مقیم اتریش می‌گوید: «اگر بنا باشد تاریخی را برای احیای هویت دینی در جهان معاصر در نظر بگیریم، آن تاریخ ۱۹۷۹ میلادی است، یعنی مقارن با پیروزی انقلاب اسلامی ایران که خیزش عظیمی برای تفکرات دینی در تمام ادیان به وجود آمده است و انقلاب اسلامی ایران موجب احیای تفکر دینی در جهان گشت». (حاجتی، ۱۳۸۹: ۵۹) دکتر سعیدالشهابی، سردبیر مجله معروف العالم نیز در این‌باره می‌گوید: «هیچ حرکتی به اندازه انقلاب ایران نتوانسته است بر جامعه بشری تأثیرگذار باشد. دین نقش اساسی و حیاتی در اجتماع دارد و انقلاب اسلامی این نور را بر بشریت تاباند و روشنی بخشید». (روزنامه کیهان)

انقلاب اسلامی ایران با سه رکن مکتب اسلام، رهبری امام خمینی (ره) و نقش مردم، خط بطلانی بود بر اندیشه‌ها و مکاتب مادی تا دیگر بار قدرت و توانمندی دین و ارزش‌های الهی و رهبری دینی نمایانده شود. بنابراین دین و معنویت از استقبال عظیمی در سطح جهان برخوردار شد تا جایی که «جان نیزبیت» و «باتریشیا آبردین» در کتاب

خود دربارهٔ اثرگذاری انقلاب اسلامی ایران چنین می‌نویسند: «در آمریکا نسلی که در طی دهه ۱۹۷۰ میلادی هر گونه مذهب سازمان یافته را مردود می‌شمرد، امروز همراه با فرزندان خود به نیایشگاه باز می‌گردد ... یهودیان اینک ارجاع مجدد به معجزات، اسطوره‌ها و ظهور مسیح را در دستور کار خود قرار داده‌اند... جوانان چینی و اتحاد شوروی سابق به‌رغم فضای ضد مذهبی مدارس خود، با کنجکاو‌ی به مجامع مذهبی نظر دوخته‌اند...». (نیزبیت و آبردین، ۱۳۷۸: ۴۱۸) دانیل پاییز از سیاستمداران مطرح آمریکایی نیز می‌افزاید: «باید اعتراف کنیم که پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، ما برای افکار دینی و مذهبی هیچ جایی باز نکرده بودیم». (روزنامه جمهوری اسلامی، مورخ ۱۳۸۶/۹/۲۰). حرکت پرشور ملت مسلمان ایران در تحقق بزرگ‌ترین انقلاب قرون معاصر، معنویت را در بین کشورهای مسلمان و حتی غیر مسلمان احیا کرد و حیات دوباره‌ای به اسلام بخشید و آن را از تحریف، بدعت و انحراف رهانید. همچنین انقلاب اسلامی ایران باعث ظهور مجدد و توسعه شیعه در جهان گردید. فرانسوا توآل فرانسوی در این باره می‌نویسد: «انقلاب اسلامی ایران باعث ظهور مجدد شیعی‌گری گردید و امروز در صحنه روابط بین‌الملل، شیعیان یک بازیگر اصلی می‌باشند که قدرت آنان ریشه در اندیشه مهدویت آنان دارد». (توآل، ۱۳۸۴: ۱۷۱)

به باور میشل فوکو، انقلاب اسلامی ایران با اعتقاد ایرانیان به امام زمان (عجل الله تعالی فرجه) شکل یافته است. از این رو شیعه پژوهی تحت تأثیر انقلاب اسلامی در غرب به شدت توسعه یافت. به‌عنوان نمونه دانشگاه‌های بریستول و منچستر انگلستان، دانشگاه پرینستون آمریکا و مک‌گیل کانادا مراکز شیعه‌شناسی را راه اندازی نموده‌اند. بنابراین انقلاب اسلامی با احیای اسلام در کشورهای مسلمان نشین و رشد هویت دینی موجب شد این آئین الهی در اروپا، آمریکا، آسیا، آفریقا و استرالیا گسترش یابد. به تعبیر کلینتون، رئیس جمهور سابق آمریکا، «آهنگ رشد و گسترش دین اسلام در آمریکا سریع‌تر از دیگر ادیان است». (روزنامه جمهوری اسلامی، مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۶)

بنابراین روند اسلام‌خواهی در همه کشورهای اروپایی به‌عنوان موضوعی بسیار مهم کانون بحث و بررسی محافل علمی، سیاسی و فرهنگی اروپا قرار گرفته است. به تعبیر هفته نامه فرانسوی لویوئن، «با شکل‌گیری جمهوری اسلامی در ایران اسلام‌گرایی در فرانسه رشدی فزاینده داشته است». (حاجتی، ۱۳۸۹: ۳۸۳)

۳) انقلاب اسلامی ایران در نظریه‌های اجتماعی

انقلاب اسلامی ایران ضمن آن‌که ساختار نظام شاهنشاهی وابسته و فاسد را ویران نمود، سیاستمداران و حاکمان ظالم را به وحشت افکند و نظام سلطه جهانی را به چالش کشید، نسل جدیدی از نظریه‌های اجتماعی را نیز به وجود آورد. به همین دلیل بسیاری از نظریه‌پردازان، تئوری‌های خود را در خصوص انقلاب باطل اعلام کردند و شماری به تعدیل دیدگاه‌های خود پرداختند و برخی نیز از آغاز نسل جدید نظریه‌های اجتماعی سخن گفتند.

از جمله دکتر زلمای خلیل‌زاد استاد روابط بین‌الملل دانشگاه کلمبیا در نیویورک و نماینده آمریکا در افغانستان و عراق و اینک نماینده آمریکا در سازمان ملل متحد می‌نویسد: «انقلاب اسلامی نه تنها سیاستمداران جهان را غافلگیر کرد، بلکه دانشگاهیان و محققان مسائل سیاسی غرب را نیز گمراه نمود و فرضیه‌هایشان را بی اعتبار ساخت.» (ماهنامه معرفت، ۱۳۸۴: ۸۵)

انقلاب اسلامی ایران به عکس سه انقلاب مهم قرون اخیر فرانسه، روسیه، چین که با الهام از مادی‌گرایی و بر اساس اومانیزم و حذف خداوند پدید آمده بود، بر پایه دین و قوانین اسلامی شکل گرفت، آن هم در ایامی که به تعبیر هانا آرنت، عصر تحولات و انقلابات دینی به پایان رسیده بود. بنابراین نظریه‌های جامعه‌شناسان و تحلیل‌گران انقلاب با بحران روبه‌رو شد. چراکه نظریه‌پردازان انقلاب که در حوزه معرفتی غرب و یا شرق به تحلیل می‌پرداختند، این بار با انقلابی عظیم روبه‌رو شدند، انقلابی که با شعار «نه شرقی نه غربی، جمهوری اسلامی» اندیشه و الگوی جدیدی به دست می‌داد که در قالب نظریه‌های آنان فهم‌پذیر و قابل بررسی نبود.

بنابراین پدیده انقلاب اسلامی، عنصر دین، رهبری دینی و به‌ویژه اسلام را در تحلیل نظریه‌پردازان وارد نمود و تحولی جدی در علوم اجتماعی پدید آورد و هنوز هم رو به پیش است. کریستین دلانوا، مورخ فرانسوی در کتاب خود می‌نویسد: «با وضعی که با مداخله عنصر دینی در ایران پدید آمده بود، همه تحلیل‌ها، همه دستگاه‌های نیرومند جاسوسی پوچ و بی اثر شدند... آنچه نقشه‌های شاه و ساواک را زیرورو کرد، فوران عنصری ملی بود که از اعماق جامعه ریشه دوانیده در اسلام برمی‌خاست.» (دلانوا، ۱۳۷۱: ۲۵۴)

۴) تأثیر انقلاب اسلامی بر بیداری اسلامی منطقه

قرن‌های متمادی کشورهای اسلامی مورد تاخت و تاز بیگانگان قرار داشتند. جنگ‌های صلیبی و تهاجم تیمور و مغول و سپس استعمارگران اروپایی و غربی همانند هلندیان، فرانسویان و در قرون اخیر انگلیسیان، آمریکائیان و صهیونیسم بین‌الملل، موجب سلطه بر منطقه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک خاورمیانه و کشورهای اسلامی، به بردگی کشیده شدن ملت‌های مسلمان و سرانجام مانع رشد، توسعه و استقلال آنان شد.

کافی است تحولات سه دهه اخیر در کشورهای مانند لبنان، فلسطین، عراق، مصر، سوریه، تونس، عربستان سعودی، الجزایر، مراکش، پاکستان، کشمیر، آذربایجان، ترکیه و آسیای مرکزی را بررسی کنیم تا هم تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم انقلاب اسلامی را بر مردم، دولت، گروه‌ها و جنبش‌های اسلامی این کشورها و هم بیداری اسلامی آن‌ها را دریابیم. (فراتی، ۱۳۸۱: ۱۲۱ و محمدی، ۱۳۸۵: ۱۲۲)

انگلیس و آمریکا که از اواخر قرن نوزدهم مقدمات پدید آوردن صهیونیسم را در خاورمیانه فراهم آوردند، از آغاز قرن بیستم با زور اسلحه و کشتار مردم فلسطین این سرزمین مقدس را اشغال کردند و سپس در سال ۱۹۴۸ میلادی با سوء استفاده از نفوذ و قدرت خود در سازمان ملل متحد، رژیم جعلی اسرائیل را ایجاد نمودند تا بدین رو تفکر از نیل تا فرات صهیونیست‌ها را با تصرف کشورهای اسلامی جامعه عمل پوشانند و بر این منطقه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک، معروف به قلب دنیا، سلطه یابند. پیروزی صهیونیست‌ها بر کشورهای عربی-اسلامی و قرارداد ننگین کمپ دیوید که با وساطت آمریکا بین مصر و رژیم صهیونیستی در سال ۱۳۵۶ منعقد گردید، منجر به پایان مبارزات کشورهای عربی علیه رژیم اشغالگر قدس شد. از سویی دیگر، آغاز گرایش‌های سازش‌کارانه در سازمان آزادی‌بخش فلسطین (ساف) به رهبری یاسر عرفات، پرهیز سوریه از ادامه مبارزه مسلحانه و اقدامات اردن در سرکوب پایگاه‌های فلسطین در آن کشور شرایطی را فراهم آورد که نه تنها امیدی به نجات فلسطین و کشورهای اسلامی نبود، بلکه رژیم صهیونیستی با حمایت آمریکا و اروپا سلطه خود در خاورمیانه و کشورهای اسلامی را توسعه بخشید. اما انقلاب اسلامی ایران آغازی بر بیداری اسلامی در سطح منطقه و حرکت ملت‌ها و گروه‌های اسلامی برای مقابله با صهیونیسم و استعمار بود و صحنه تحولات خاورمیانه را دگرگون ساخت.

در این باره پیترال برگر، جامعه‌شناس معروف آمریکایی معتقد است: «خیزش اسلامی پهنه جغرافیایی وسیعی را در بر گرفته و کلیه کشورهای اسلامی از شمال آفریقا تا جنوب شرق آسیا را تحت تأثیر قرار می‌دهد و هر روز طرفداران بیشتری در مناطق مختلف پیدا

می‌کند». (برگر، ۱۳۸۰: ۲۳)

بنابراین در پی پیروزی انقلاب اسلامی، شکل‌گیری و رشد گروه‌های مبارز اسلامی شدت یافت و با تأسیس جهاد اسلامی و حماس در فلسطین و حزب‌الله در لبنان و آغاز انتفاضه ملت فلسطین، ناقوس افول و نابودی رژیم صهیونیستی به صدا درآمد. عقب‌نشینی ذلت بار رژیم صهیونیستی از جنوب لبنان پس از ۲۲ سال در تابستان ۲۰۰۰ میلادی و عقب‌نشینی رژیم صهیونیستی پس از ۳۸ سال از نوار غزه در بهار ۲۰۰۵ میلادی و شکست سنگین تابستان ۲۰۰۶ میلادی در تهاجم ۳۳ روزه به لبنان گواهی بر این ادعا است.

انقلاب اسلامی ایران نه تنها در بیداری اسلامی فلسطین و لبنان اثرگذار بود، بلکه امروز در مقاومت در برابر اشغالگران آمریکایی و انگلیسی در افغانستان و عراق نیز تأثیر دارد و در دیگر کشورها مانند ترکیه، پاکستان، اندونزی و مالزی نیز تفکر و الگوی انقلاب ایران در حال اوج‌گیری است.

از همین رو است که سران امپریالیسم جهانی (ریچارد نیکسون، رئیس‌جمهور سابق آمریکا) با وحشت از به خطر افتادن منافعشان این‌گونه اظهار نظر می‌کنند: «مهم‌ترین عامل بی‌ثباتی منطقه خاورمیانه، انقلاب کمونیستی نبود، بلکه خطر عمده، انقلاب بنیادی اسلامی است». (روزنامه کیهان، مورخ ۱۳۶۳/۹/۱۲) توماس فریدمن تحلیلگر برجسته آمریکایی در روزنامه نیویورک تایمز نیز ادامه می‌دهد: «اکنون در خاورمیانه این بمب نیست که آمریکا را تهدید می‌کند بلکه این بیداری آرمان‌گرایی و دینی‌شدن نسل امروز دنیای اسلامی است که با تنفر روزافزون از سیاست‌های آمریکا به تقابل با دنیای غرب برخاسته است، بدون شک مهد این تفکر جمهوری اسلامی ایران است و الگوی آنان جوانان مسلمان ایرانی است». (هفته‌نامه صبح صادق: ۸)

این بیداری اسلامی در تفکر شیعی از چنان ژرفایی برخوردار است که فرانسوا توآل می‌نویسد: «انقلاب اسلامی در ایران و یا جنگ داخلی در لبنان شیعی‌گری را به صورت یک عامل ژئوپلیتیکی در خط مقدم صحنه بین‌المللی قرار داده است». (توآل، ۱۳۸۴: ۲۰)

بنابراین انقلاب اسلامی در سطح منطقه خاورمیانه و کشورهای اسلامی با ایجاد بیداری اسلامی نفوذ و سلطه غرب را با چالشی جدی مواجه ساخته است بدین ترتیب هویت اسلامی روزافزون در این کشورها، افول قدرت آمریکا و سلطه صهیونیسم را موجب شد تا جایی که در سال ۲۰۰۶ میلادی ریچارد هاس، رئیس شورای روابط خارجی آمریکا به صراحت اعتراف نمود که «انقلاب اسلامی ایران با سقوط یکی از حامیان سیاست‌های آمریکا در منطقه، نقش آمریکا در خاورمیانه را به قهقرا برده و بدین‌رو خاورمیانه جدیدی با محوریت ایران در حال شکل‌گیری است». (روزنامه کیهان: ۱۲)

نتیجه‌گیری

پیروزی انقلاب اسلامی در ایران نیز یکی از بزرگترین حوادث و رخداد‌های بزرگ نیمه دوم قرن بیستم بود. این انقلاب، کشورها و ملت‌های فراوانی را تحت تأثیر قرارداد و این تأثیرات که در قالب الگوسازی انقلاب اسلامی ظهور و بروز یافت، فرصت‌های جدیدی را پیش روی جنبش‌ها و جریان‌های مبارزه برای آزادی‌خواهی و استقلال قرار داد. انقلاب اسلامی دگرگونی بزرگی در عرصه مفاهیم سیاسی و مباحث نظری ایجاد کرد و سبب شد ظرفیت‌های جدیدی در نظام بین‌الملل با الهام از آموزه‌های دینی ایجاد شود و تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر ملل آزادی‌خواه جهان دارای ابعاد و جنبه‌های گوناگونی است که بخشی از آن را می‌توان در قالب گرایش‌های ایدیولوژی و فکری به انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی در ایران تبیین کرد.

لیکن تأثیرات جهانی انقلاب اسلامی را نمی‌توان فقط در شکل‌گیری خودجوش صدها گروه و یا جنبش طرفدار و دوستداران انقلاب اسلامی و پویندگان راه امام در قالب جریان‌های جنبش آزادی‌بخش و مبارزه خلاصه کرد. زیرا امروز می‌توان تأثیر شگرف و عمیق انقلاب اسلامی را در ترویج و فراگیر شدن افکار مترقی اسلام به‌عنوان خاستگاه انقلاب اسلامی در سطح جهانی مشاهده کرد. با این وجود عرصه تأثیرگذاری انقلاب اسلامی بر جنبش‌ها و جریان‌های آزادی‌خواه و استقلال‌طلب بسیار گسترده‌تر از یک مبارزه و مقاومت و پایداری در برابر نظام سلطه است زیرا این تأثیرگذاری وارد عرصه‌های اندیشه، خلاقیت و نوآوری شده است و به تعبیر دقیق‌تر مبتنی بر جهاد بزرگ علمی و سیاسی و اخلاقی است. از این‌روست که قدرت‌های استکباری از توقف جریان مستمر و عمیق انقلاب اسلامی در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی در مانده و ناتوان هستند. در تحولات اخیر منطقه، الگوبرداری از حرکت‌های اسلامی، جنبش‌های آزادی‌خواه را از دایره سلطه آمریکا و قدرت‌های استکباری خارج ساخته است و علیرغم برخی جریان‌های اختناق و سرکوب‌گر، این گروه‌ها به رشد و حرکت تکاملی خود ادامه داده‌اند. به نحوی که شمار قابل توجهی از این جنبش‌ها موجودیت خود را مدیون انقلاب اسلامی می‌دانند. در این میان برخی دیگر از گروه‌ها و جنبش‌های سیاسی نیز با تأثیرپذیری از تجدید حیات اسلام که خود از ثمرات پیروزی انقلاب اسلامی ایران است، از حالت رکود و انفعال خارج شده‌اند و با نیرو و سازماندهی به مبارزه برای به دست آوردن حقوق خود پرداخته‌اند.

منابع

- آنتونی، گیدنز (۱۳۷۳)، *جامعه شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نی، چ ۱.
- برگر، پیترا (۱۳۸۰)، *افول سکولاریسم، دین خیزش گر، سیاست جهانی*، ترجمه افشار امیری، تهران، مازیار.
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی، مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۲۶.
- توآل، فرانسوا (۱۳۸۴)، *ژئوپلتیک شیعه*، ترجمه کتابیون باصر، تهران، ویستار، چ ۲.
- جان نیزبیت و پاتریشیا آبردین (۱۳۷۸)، *دنیای ۲۰۰۰: سیاست، اقتصاد و فرهنگ در قرن بیست و یکم*، ترجمه ناصر موفقیان، تهران، نی.
- حاجتی، میر احمد رضا (۱۳۸۴)، *عصر امام خمینی (ره)*، قم، بوستان کتاب، چ ۱۱.
- *حدیث ولایت*، (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)، ج ۴.
- دلانوا، کریستین (۱۳۷۱)، *ساواک*، ترجمه عبدالحسین نیک گهر، تهران، طرح نو.
- روزنامه ایران، مورخ ۱۳۷۶/۵/۱۶.
- روزنامه جمهوری اسلامی، مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۶.
- _____، مورخ ۱۳۸۶/۹/۲۰.
- روزنامه قدس، مورخ ۱۳۷۷/۱۱/۲۱.
- روزنامه کیهان، مورخ ۱۳۶۳/۹/۱۲.

- _____ ، مورخ ۱۳۷۵/۱۱/۱۵.

- _____ ، مورخ ۱۳۸۴/۷/۵.

- _____ ، مورخ ۱۳۸۵/۹/۲

- فراتی، عبدالوهاب (۱۳۸۱)، *انقلاب اسلامی و بازتاب آن*، قم، زلال کوثر.

- *ماهنامه معرفت*، ۱۳۸۴، ش ۹۸.

- مجرد، محسن (۱۳۸۶)، *تأثیر انقلاب اسلامی بر سیاست بین‌الملل*، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

- محمدی، منوچهر (۱۳۸۵)، *بازتاب جهانی انقلاب اسلامی*، قم، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

- *هفته نامه صبح صادق*، مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۰.

- _____ ، مورخ ۱۳۸۵/۱۱/۱۴.

- *هفته نامه کیهان هوایی*، مورخ ۱۳۷۳/۸/۲۵.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی